

Naar de eilanden van de Raja Ampat groep

De laatste expeditie van het Naturalis Zeeteam, waarvan melding is gemaakt in *Onderwatersport*, heeft plaatsgevonden in 2005. Deze expeditie ging naar de Baai van Jakarta en de Duizend Eilanden. Hoewel de verwachtingen niet hoog waren, zijn er toch leuke vondsten gedaan. Al toonde een vergelijking met de Naturalis collecties ook aan dat er in de loop van zo'n 75 jaar soorten zijn verdwenen zo vlak bij Jakarta.

TEKST EN ILLUSTRATIES: BERT W. HOEKSEMA / NATURALIS

Aangezien zulke grootschalige expedities in principe elke twee jaar plaatsvinden, zal de volgende dit jaar 2007 aan de beurt zijn. Als bestemming is gekozen voor de Raja Ampat eilanden en de verwachtingen zijn nu wel hoog gespannen.

REISVERSLAG Naar de eilanden van de Raja Ampat groep dus. De titel van dit verhaal is ontleend aan een reisverslag dat in 1950 ver-

scheen in het *Vakblad voor Biologen* en is geschreven door algendeskundige dr. J.S. Zanveld. Hij was daar net geweest. Het plan van het Naturalis Zeeteam daar dit jaar naar toe te gaan is ontstaan tijdens de laatste expeditie in 2005. De Indonesische collega's waren het ermee eens dat dit een goede bestemming zou kunnen zijn. Dat bleek al snel te kloppen, want in 2006 stonden er in veel kranten berichten over de rijkdom aan soor-

ten vissen en koralen die daar in de buurt is waargenomen, bij het schiereiland Vogelkop. De nieuwe soorten waren gevonden tijdens een expeditie van de natuurbeschermingsorganisatie Conservation International, die de lokale overheid helpt bij de bescherming van het gebied.

Raja Ampat blijkt ook steeds meer populair te worden bij de sportduikers, en zeker ook

Duikers die de stroom trotseren

Een school bultkoppapegaaivissen

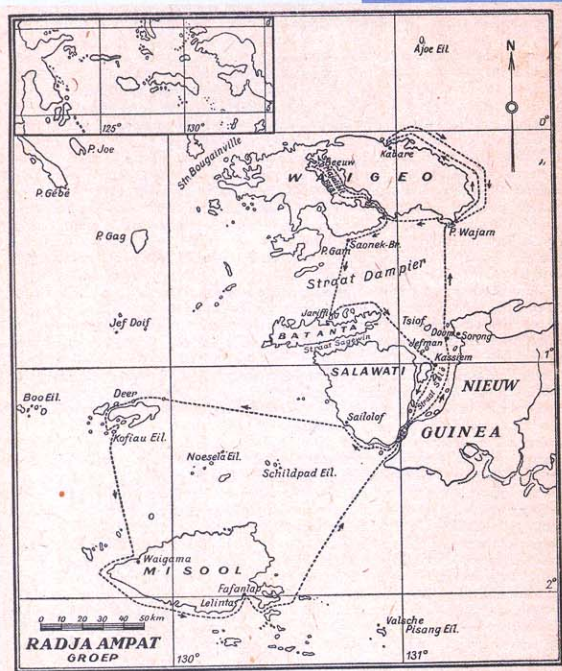
Een exemplaar van de hellevuurzeeanemoon: niet aaien!

Zeeschildpadden rusten vaak tussen het koraal

de Nederlandse. Dat is grotendeels te danken aan de aanwezigheid van twee duikcentra op het eilandje Kri. Beide centra worden beheerd door de Nederlander Max Ammer, die daar aan het pionieren is geslagen. De sfeer daar is uniek en informeel te noemen doordat er veel lokaal personeel aanwezig is.

VIER KONINGEN In november van afgelopen jaar was ik in de gelegenheid om in de

Kaart van het beoogde onderzoeksgebied met oude spelling, gekopieerd uit de oorspronkelijke publicatie van Zaneveld (1950)

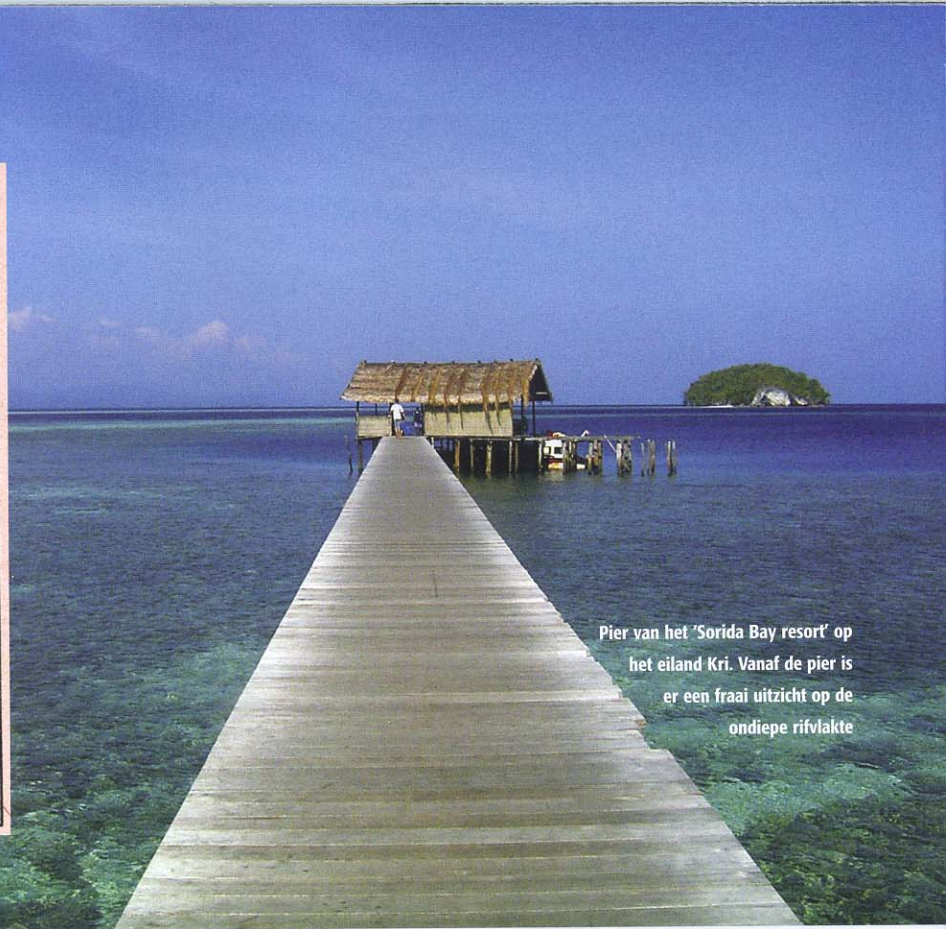
voetsporen van Zaneveld te treden en het gebied te verkennen. Veel van wat hij schreef, blijkt nog steeds te kloppen: 'De eilanden voor de noordwest-punt van de Vogelkop van Nieuw-Guinea behoren tot de minst bekende delen van de Indonesische Archipel'. Deze eilandengroep bestaat uit vier grote en zo'n 300 kleine eilanden. De vier grote zijn Waigeo, Batanta, Salawati en Misool. In de koloniale tijd werd het gebied lange tijd bestuurd door vier 'radja's (koningen) en daar-

om werd deze eilandengroep Vier Koningen genoemd, Raja Ampat in het Indonesisch.

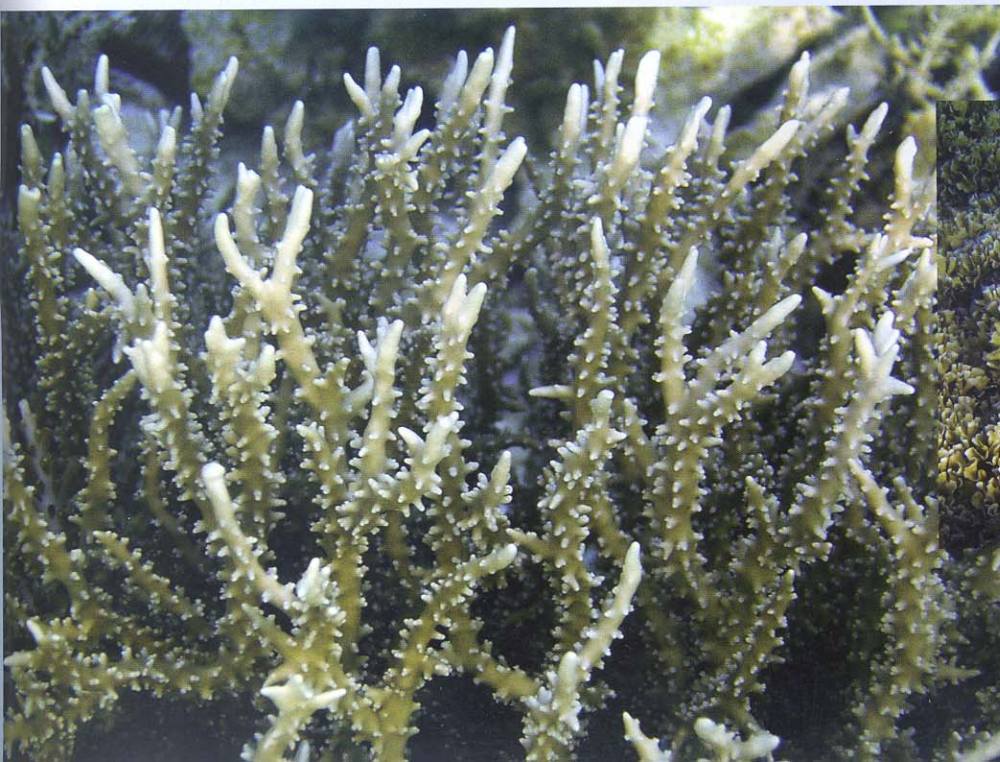
De eilanden kregen weinig aandacht van kooplieden en planters omdat er geen specerijen vandaan kwamen. Wel zijn er door de eeuwen heen veel wetenschappelijke expedities geweest, meestal op doorvaart. Dat waren beroemde buitenlandse expedities maar uiteindelijk ook Nederlandse, die met de onderzoeksvaartuigen Siboga en Snellius.

GRILLIG Zaneveld liet zich o.a. door een Catalina watervliegtuig vervoeren en was bijzonder onder de indruk van het landschap, dat zeer on-Nederlands is, nl. veel kalkrotsen en nergens vlak land. Dankzij de kalkrotsen is de kustlijn bijzonder grillig. Net als bij Oost-Kalimantan, dat werd onderzocht in 2003, blijken er in de Raja Ampat ook mariene meren te bestaan met zoutwaterorganismen. Die zullen zeker veel aandacht krijgen tijdens de komende veldwerkperiode.

Om thans bij Kri te kunnen komen worden duikers met een speedboot opgehaald vanaf

Pier van het 'Sorida Bay resort' op het eiland Kri. Vanaf de pier is er een fraai uitzicht op de ondiepe rifvlakte

Links: aan het eind van de pier bevindt zich een beschutte pool met daarin fragiel koraal. De koraalbedekking op het onaangestaste rif is op sommige plaatsen bijzonder hoog (boven)

Zoekplaatje: een gorgoon met daarop een dwergzeepaardje

de plaatselijke hoofdstad Sorong. Daarvandaan is het zo'n twee uur varen. Volgens Zaneveld was Sorong nog een kampong (dorp). Het was toen wel een oliestadje en de basis van de Nederlandse Nieuw-Guinea Petroleum Maatschappij (NNGPM), die later deel ging uitmaken van een grotere, meer bekende oliemaatschappij. Sorong is ook nu nog bekend vanwege de olie-industrie. Wie vanaf Kri weer terug wil naar Sorong, kan het beste wachten totdat er minstens een week om is. In principe kunnen gasten op zondag heen en terug. Op zaterdagen wordt er niet gedoken zodat het CO2 weer kan ontsnappen uit

het bloed. Enkele weken verblijven is natuurlijk wel beter, want er is veel te zien en te leven. Daar hoeft je niet ver voor te varen vanaf de duikbasis.

DWERGZEEPAARDJES Vlak bij de duikcentra kan het sterk stromen, maar er zijn ook stukken kust die uit mangroven (moerasbossen) bestaan. Daar stroomt het water door geulen die sterk wisselen in diepteverloop. Binnen die geulen groeien ook koralen, die soms vreemde formaties vormen en ook uit zeldzame soortensamenstellingen bestaan. Daar valt veel te ontdekken. In het

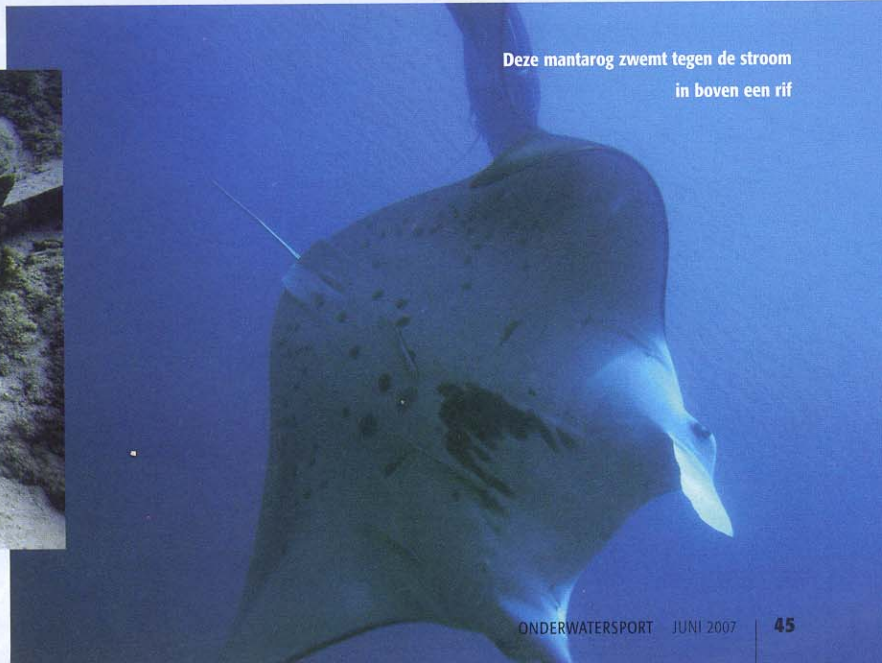
Een platworm met zijn vermoedelijke prooi (zakpijpen)

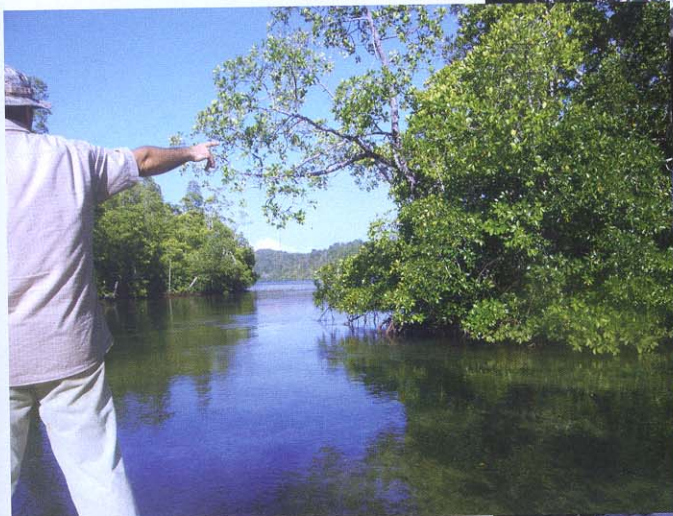
gebied kun je grote vissen aantreffen, zoals kleine groepen mantaroggen, solitaire wobbegongs (een haaiensoort die meer bekend is van Australië) en scholen bultkoppapegaaivissen, die als kuddes grazen. Bij de

Een wobbegonghaai ligt te rusten op de zeebodem

Deze mantarog zwemt tegen de stroom in boven een rif

Ontdekkingsstocht door de mangroven

onderwaterfotografen zijn vooral de dwergzeepaardjes populair.

De duikgidsen zijn bedreven in het vinden en het aanwijzen van deze fotogenieke visjes met ongeveer de afmeting van een centimeter. Er zijn meerdere soorten van deze zogenaamde 'pigmy seahorses'. Ze behoren tot de beschermde soorten en er mag niet mee gehandeld worden. Sommige zijn pas sinds kort geleden bekend en beschreven. Toch blijkt dat er nog weinig bekend is over deze visjes. Ze kunnen zich goed camoufleren ten opzichte van de koralen waar ze op leven maar van welke soorten koralen deze zeepaardjes afhankelijk zijn voor hun overleving is nog niet bekend.

VERBORGEN ORGANISMEN En dat is één van de thema's van de komende Naturalis expeditie, die vooral gericht wordt op het vinden van verborgen organismen die voor hun voortbestaan afhankelijk zijn van andere soorten. Dat noemen we cryptische biodiversiteit. Het is de vraag of die biodiversiteit nu hoger is in Raja Ampat dan elders. Deze informatie is van belang om de noodzaak van natuurbescherming aan te tonen. Men moet weten waar bescherming het meest urgent is. Vandaar dat het Naturalis Zeeteam niet alleen gaat samenwerken met Indonesische collega-onderzoekers maar ook met de staf van de lokale afdeling van Conservation International.

Bert W. Hoeksema, Hoofd Afdeling Zoölogie / Coördinator Zeeonderzoek, Nationaal Natuurhistorisch Museum - Naturalis, Leiden. Hoeksema@naturalis.nnm.nl

Een meer met zeewater

Zicht op Kri Ecoresort

Vreemde koraalformaties in een geul tussen de mangroven

